CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE DIN BUCUREȘTI

NEGUSTORII DE ODINIOARĂ

FAMILIA DANCOVICI

DE

Dr. NICOLAE I. ANGELESCU
FOST DEPUTAT
MEMBRU CORESPONDENT AL CAMEREI DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE
DIN BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE E. MARVAN BD. PRINCIPELE MIRCEA, 10
1932

CAMERA DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE DIN BUCUREȘTI

NEGUSTORII DE ODINIOARĂ

FAMILIA DANCOVICI

DE

Dr. NICOLAE I. ANGELESCU
FOST DEPUTAT
MEMBRU CORESPONDENT AL CAMEREI DE COMERȚ ȘI INDUSTRIE
DIN BUCUREȘTI

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE E. MARVAN BD. PRINCIPELE MIRCEA, 10
1 9 3 2

VASILE DANCOVICI

Portret în ulei dim. 50/70 cm. de un pictor necunoscut, aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

LUXIȚA V. DANCOVICI

Portret în ulei, dim. 98/78 cm. de pictorul austriac Frankenberger, aflat în posesiunea d-nei și d-lui Paul Brissot, din Ploești.

FAMILIA DANCOVICI

Comerţul, în trecutul ţărei româneşti, a fost aşezat pe principii de continuitate, care fac cinste inaintașilor noştri.

Pe de o parte continuitatea se manifesta, prin ceiace se numeşte vadul comercial, adică acel complex de elemente care leagă clientela şi buna reputaţie a unei întreprinderi de locul și felul așezărei ei. Noţiunea de vad comercial este deci mai veche decât s'ar părea. Ea își găseşte obârşia în trecutul cel mai vechi al comerţului orășănesc. Datorită ei, găsim car-tiere întregi afectate în special, unui fel de comerţ, străzi întregi, ocupate de o branşă.

Pe de altă parte, continuitatea se manifesta prin acel spirit familiar care făcea ca o întreprindere să treacă dela tată la fiu, păstrându-se, ast-fel, în analele comerţului, numele unei întregi familii de negustori.

In virtutea acestui spirit familiar, întemeietorul unei întreprinderi privea cu grijă viitorul acesteia şi se gândea să-și asigure urmaşi vrednici a-i continua munca şi străduinţele sale. Fiii lui învăţau spre a deveni ne-gustori și învăţătura lor nu era de natură a-i îndepărta dela îndeletnicirile tatălui lor. Ea îi făcea negustori mai culţi, mai apropiaţi de vremurile în care trăiau, dar îi lăsa tot negustori.

Iar dacă bătrânul negustor nu avea dela Dumnezeu, darul de a avea băeţi, ci fete, acestea se măritau cu negustori, fie că aceştia erau străini de neamul lor, fie că era unul dintre acei harnici „băeţi de prăvălie" crescut de stăpân, alături de copiii săi, legat de întreprinderea bătrânească şi le-gat, de bună seamă, de însăși viaţa familiei în care crescuse ca o tulpină fragedă, alături de un arbore bătrân și puternic.

In felul acesta, familia negustorească își întemeiază, în trecutul comer-ţului românesc, acea indistructibilă întindere de legături, în primul rând, familiare — legături puternice de sânge şi de viaţă, — legături peste care

asprimea unei vremi putea trece uşor, fără să le sfărâme.

Intreprinderea negustorească apare, astfel, ca un arbore la care, an cu an, se adaugă mlădiţele tinere, crengilor bătrâne, împrospătând cu energii noui şi cu sevă tânără, un organism care, prin însăşi natura lui, trebue să fie numai circulaţie şi energie.

Intemeietorul întreprinderei stă la rădăcina arborelui creiat de el. El a fost cel care, prin munca şi priceperea sa, a adunat aceste minunate împerecheri de ramuri, el este cel care a dat viaţă primului răsad.

* * *

O însemnată familie de negustori este familia Dancovici, însemnată prin numărul mare de membri care au practicat comerţul şi mai ales, prin rolul ce unii din membrii acestei familii l'au avut în mişcarea naţională din 1848, acea mişcare care a fost, în mare parte, sprijinită de negustorii din Bucureşti, conduşi şi de Vasile Dancovici.

Familia Dancovici originară din Ploeşti îşi trage origina de la un Dancu stabilit acolo înainte de 1780, originar sau venit din altă parte, nu s'a putut afla. El era mic negustor, căci numai astfel se explică îndrumarea ce el a dat tuturor fiilor săi în spre comerţ. După moda de atunci, el şi-a schimbat numele de Dancu în Dancovici.

Şi astfel, găsim, în condicele de morţi, pe cei patru fii ai lui : Vasile, Tudor, Grigore şi Atanasie, trecuţi sub numele de Dancovici.

Vasile Dancovici a avut un fiu, Alecu Dancovici, care a fost şi el negustor. Tudor a avut 6 copii, 4 băeţi şi 2 fete ; toţi băeţii au fost negustori, iar Grigore a avut mai mulţi copii, din care însă nici unul nu a fost negustor, dar prin fetele lui măritate cu negustori, a legat şi el familia lui de interesele comerţului bucureştean. Despre Atanasie atât s'a putut afla că a fost negustor în Piteşti unde se mai află şi astăzi urmaşi de ai lui. Rar se găseşte în trecutul comerţului românesc o mai numeroasă familie de negustori ca familia Dancovici, care prin faptele unora din membrii ei, să fi cinstit breasla şi ţara, ca această, numeroasă şi bine cuvântată de Dumnezeu, familie.

* * *

Incepând descrierea vieţii şi a îndeletnicirilor negustoreşti ale copiilor lui Gheorghe Dancu, avem regretul că lipsa de isvoare şi de documente,

ne împiedică a vorbi despre părintele lor, admirabilul negustor Gheorghe Dancu, care, pătruns de acel spirit de continuitate, de care vorbeam mai sus, nu numai că şi-a îndrumat copiii spre negoţ, dar a reuşit să le insufle atâta dragoste pentru această îndeletnicire, încât, ei, la rândul lor, au putut să o comunice, cu aceiaşi tărie, urmaşilor.

Comerţul, pe vremurile acelea, trecea printr'o perioadă de aşezare temeinică, de adaptare la mijloacele noui puse la îndemână de progresele ştiinţei venite din Apus, de creiare a acelor legături îndepărtate, legături de schimburi şi de interese, care formează baza oricărui comerţ.

Dar nu aceste elemente definesc şi complectează aspectul comerţului românesc din secolul al XIX-lea.

In afara acestor elemente de ordin material, elemente a căror importanţă ,desigur, nu poate fi contestată, comerţul românesc din secolul al XIX-lea se definea printr'un spirit de ordine — timpurile de azi au născocit termenul de raţionalizare — spirit de ordine care înlocuia de minune lipsa de cultură a bătrânilor comercianţi, făcându-i capabili să se descurce în operaţiunile cele mai grele şi în afacerile cele mai complicate.

Acest spirit de ordine — acest bun simţ gospodăresc — constitue o caracteristică însemnată, de care trebue să se ţie seamă.

Mai există însă şi simţul cinstei, simţ dus până la fanatism şi pe care bătrânii negustori l'au cultivat cu atâta străşnicie încât, negustorul român era cunoscut peste hotare ca om cinstit, incapabil să înşele buna credinţă a cuiva. Pe acele vremuri **„cuvântul era cuvânt", „vorba era o poliţă".**

Gheorghe Dancu, bătrânul negustor, a avut un mic comerţ de abale la Ploeşti. Aceasta este un lucru ştiut ; nu se ştie însă dacă era originar de acolo, sau venise din altă parte.

Se mai ştie că în anul 1780, Gheorghe Dancu şi-a schimbat numele în Dancovici, după cum era obiceiul pe acele vremuri.

In condicile de născuţi şi morţi, toţi copiii lui Gheorghe Dancu sunt trecuţi sub numele de Dancovici.

Acestea sunt singurele date ce se ştie asupra bătrânului comerciant Gheorghe Dancu, figură ale cărei detalii, din nefericire, nu se pot preciza decât prin reflexul calităţilor transmise, din plin, copiilor săi.

Vom începe, dar, a povesti viaţa şi îndeletnicirile negustoreşti ale copiilor lui Gheorghe Dancu, în ordinea cronologică a naşterei lor.

VASILE DANCOVICI
(BASILE DANCOVICI)
1787 — 1864

S'a născut în orașul Ploești în anul 1786. El era fiul lui Dancu și al Velichei. Vasile Dancovici după ce a învățat puțină carte, cum se obișnuia pe atunci, a fost dat la stăpân să învețe negoțul. El a fost îndreptat de tatăl său spre negoțul de lipscănie, mai întâi în orașul Ploești, iar mai târziu, la București, la Tudor Hagi Theodorache. După un număr de ani de ucenicie, Vasile Dancovici, fiind deștept și foarte îndrăsneț, s'a stabilit engrosist lipscan în hanul Sf. Gheorghe ajungând, în puțini ani, unul dintre bogații fruntași negustori din București.

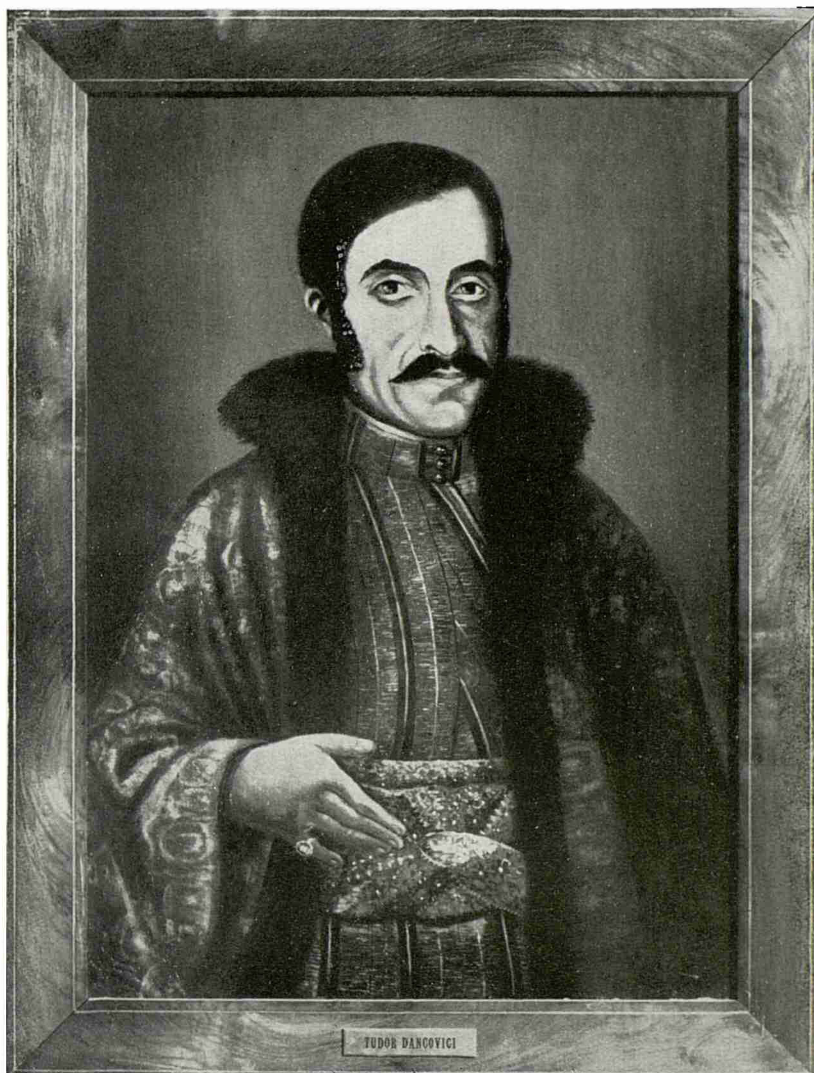
Astfel, îl găsim trecut în actul de răfuială (lichidare de socoteli) dintre negustorul Scarlat Drăgoescu și marii toptangii lipscani din București, act care poartă data de 20 Aprilie 1845 și care a fost publicat de noi în original în biografia lui Ilie Zamfirescu.

Vasile Dancovici a fost însurat de mai multe ori. Din prima căsătorie a avut doi copii, pe Alecu și pe Dumitru (Take). Alecu Dancovici a fost și el negustor, iar Dumitru a murit de tânăr.

In a treia căsătorie, Vasile Dancovici a luat pe Luxița Hagi Tudorache, fiica cunoscutului negustor bucureștean Tudor Hagi Tudorache, care și ea mai fusese măritată cu Ioniță Manciu, negustor bucureștean, văduv, care avea o fată numită Marghioala, măritată cu bancherul Niculae Christu, despre care am vorbit în una din biografiile publicate. Cu Manciu, Luxița nu avusese copii. Căsătorită a treia oară cu Vasile Dancovici, a avut mai mulți copii, dar care nu au ajuns negustori.

Luxița, soția lui Vasile Dancovici, a fost „hagiică". Se pare că ea a fost de trei ori la Ierusalim ; întâia oară, fiind copil a fost dusă chiar de părinții ei.

Focul cel mare din 1847 i-a ars și lui Vasile Dancovici, prăvălia. Atunci, cu greutăți mari, a putut să scape câteva baloturi de marfă pe care le-a cărat acasă, în Ulița Teilor nr. 20, unde mai târziu, le-a vândut cu cotul și cu preț foarte bun, căci din cauza focului, s'au distrus cantități mari de mărfuri, iar cele puține ce au putut fi salvate, au căpătat o valoare mare, fiind știut că pe atunci, trebuia să treacă mult timp, până să sosească marfa din străinătate.

TUDOR DANCOVICI

Portret în ulei dim. 50/70 cm. de un pictor necunoscut, aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

ANICA T. DANCOVICI

Portret în ulei dim. 50/70 cm. de un pictor necunoscut, aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și ~~Industrie~~ din București.

Intre timp, au survenit evenimentele dela 1848, care l-au prins pe Vasile Dancovici, cu totul, în vârtejul lor, iar după ce lucrurile s'au liniştit, făcându-şi socoteală de paguba suferită la foc şi fiindu-i frică că un nou foc l'ar putea face să piardă întreaga avere, s'a lăsat de comerţul de lipscănie.

Dar fiind om activ, deşi înaintat în vârstă, Vasile Dancovici, nu a putut sta multă vreme în neactivitate ; el a hotărât pe fiul său, Alecu Dancovici, care avea prăvălie de lipscănie, să lichideze comerţul lui şi să deschidă împreună cu el o bancherie, un „Cantor" cum se zicea pe atunci, în strada Lipscani, lăsându-i lui întreaga iniţiativă în plasarea banilor, el fiind foarte bogat, iar fiul său fiind foarte priceput. Afacerea a luat dela început o mare importanţă.

Vasile Dancovici, după căsătoria lui cu Luxiţa Hagi Tudorache, s'a mutat în casele soţiei sale din Uliţa Teilor, (deşi avea mai multe proprietăţi în mahalaua Lucaci) unde a şi murit ; el a ajutat biserica din mahalaua unde şedea, dar nu a uitat nici biserica Lucaci unde avea case şi astfel, îl găsim trecut în condica de socoteli, ca subscriitor pentru repararea din nou a bisericei Lucaci, în anul 1853, cu o însemnată sumă de bani. El a murit în ziua de 7 Septembrie 1864, în etate de 78 de ani. Inmormântarea lui s'a făcut în curtea bisericei Lucaci, în prezenţa unei numeroase asistenţe, compusă din tot ce avea mai de seamă comerţul de atunci. Preotul Călărăşeanu, parohul bisericei Lucaci, a arătat în frumoase cuvinte lupta ce Vasile Dancovici a dus, ca să avem libertatea de care ne bucurăm astăzi.

Viaţa lui Vasile Dancovici a fost închinată, în întregime, ridicărei şi liberărei comerţului, de sub apăsările şi samavolniciile autorităţilor de atunci. Firea lui dreaptă şi curajul de a critica măsurile nedrepte, luate de administraţie, au făcut din el un răsvrătit, şi astfel, îl vedem, la prima ocaziune, punându-se în fruntea negustorilor şi fiind urmat de ei cu fanatism.

Această ocaziune s'a prezentat pentru el în timpul mişcării dela 1848. Atunci, deşi bătrân, — avea 62 de ani, — el a ridicat în picioare întreaga piaţă a Bucureştiului. La îndemnul lui, toţi negustorii au închis prăvăliile şi cu el în frunte, au mers la Palat şi au forţat pe Domnitor să semneze recunoaşterea constituţiunei de la Islaz. Iată cum se exprimă un ziar de atunci („Amicul Comercianţilor din 1848" :... „Vineri, la ora 4, după amiază, ca printr'o electricitate, focul divin al libertăţei ca trăsnetul stră-

bătu în inimile comercianţilor. Intr'o clipă, obloanele prăvăliilor începură a răpăi şi în entuziasmul cel mai cutezător, porniră la Palat. Capul dinastiei se înfioră văzând în fruntea mulţimei pe cei mai venerabili negustori şi, după o jumătate de oră, pana tremură sub degetele tiraniei, subsemnând recunoașterea Constituţiei. Tirania, sguduită, se încovoia dinaintea puternicului glas al negustorilor. Scârnava căimăcănie, ca osândită, tremura ca varga dinaintea numelui **„Dancovici"**.

La 29 Iunie 1848 în urma svonurilor că Ruşii ar fi intrat în ţară, Gugernul provizoriu s'a retras din București, rămânând numai Preşedintele acelui Guvern, Mitropolitul Neofit.

Profitând de acest fapt, reacţiunea, cu sprijinul Mitropolitului, reinstalează vechea Caimăcănie, dar a doua zi, negustorii se ridică şi urmaţi de popor forţează pe acelaş Mitropolit să dea o nouă proclamaţie prin care recunoaște Guvernul provizoriu, dând ordin de a fi chemat printr'un curier special. Iată cum descrie ziarul **Poporul Suveran** [1]) această nouă mişcare :

„Negutători corp vrednic de naţionalitatea română iau iniţiativa. Un glas [2]) s'a ridicat şi a strigat : „iată lanțurile robiei, iar ne amenință".

Şi toţi s'au sculat, şi toţi au venit ca să umilească pe tirani şi cu una şi aceiaşi voință să asigure libertatea şi dreptatea, în corp şi urmaţi de popor s'a dus la Mitropolie şi cerură constituția şi rechemarea Guvernului provizoriu, Mitropolitul se supuse şi o nouă publicațiune de astă dată după voința poporului fu făcută".

Credem interesant a spicui din unele documente şi scrieri referitoare la acea vreme, pasagiile din care se poate evidenţia rolul pe care l'a avut Vasile Dancovici şi întreaga clasă comercială, al cărei exponent era, în mișcarea dela 1848.

Mişcarea liberală din 1848 este susţinută moraliceşte şi materialiceşte de negustori.

Domnul profesor Nicolae Iorga, în „Istoria Comerţului Românesc" scrie următoarele :

---

[1]) *Poporul Suveran* ziar apărut la București dela 19 Iunie la 11 Septembrie 1848. 2 ori pe săptămână.

[2]) Vasile Dancovici (Nota autorului).

PETRE T. DANCOVICI

Portret în ulei dim. 86/110 cm. de pictorul Peski 1892, aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

SMARANDA P. DANCOVICI

(fotografie executată în atelierele Eug. Pirou B-d St. Germain, Paris).

„In cursul revoluţiunei dela 1848, negustorii bucureşteni, jucară un rol important ; de fapt, pe ei s'a sprijinit toată mişcarea republicană de trei luni. Un ziar special (Amicul Comercianţilor) fu creiat şi susţinut de dânşii şi redactorul lui recomanda să li se încredinţeze Capitala, lor".

In documentata lucrare **„Anul 1848 în Principatele Române"** găsim o petiţiune a negustorilor care cereau a se menţine în slujba de poliţai al oraşului, Mărgărit Moşoiu. Această petiţiune poartă 150 de iscălituri, în fruntea cărora se găseşte iscălitura lui Vasile Dancovici.

In aceiaşi publicaţiune, se află transcrisă cuvântarea lui Suleiman Paşa, la adunarea de la Palat, atunci când s'a recunoscut Locotenenţa ca guvern legitim.

Actul de recunoaştere poartă semnătura tuturor celor prezenţi. Printre semnatari — peste 90 de boeri — găsim pe :Mitropolitul Neofit, I. Eliade, N. Golescu, Niculae Creţulescu şi Vasile Dancovici.

In volumul al IV-lea al lucrării : **„Anul 1848 în Principatele Române"** se găseşte o scrisoare a lui Niculae Costinescu către Gazeta Transilvaniei, în care acesta scria următoarele :

„Incă se vorbeşte, că, printre cei arestaţi şi maltrataţi trei zile, erau Egumenul Iosofat Snagoveanu, trei fraţi Goleşti, Cezar Boliac, C. A. Rosetti, Brătienii, Vasile Dancovici, etc.".

Din cele de mai sus, rezultă, că această mişcare dela 1848, susţinută de negustorii bucureşteni a îmbrăcat la un moment dat forme destul de alarmante, „arestări şi maltratări" din partea autorităţilor, vexaţiuni şi împiedicări în libera manifestare a conştiinţelor.

Este cazul să remarcăm strânsa solidaritate a clasei comerciale care, fără excepţie, „trage obloanele" şi merge la Palat, într'o vreme în care mijloacele de constrângere, sau de intimidare, din partea organelor oficiale, erau nelimitate.

Dar mai trebue să avem şi convingerea că suferinţele şi samavolniciile îndurate de negustori trebue să fi fost în afară din cale de mari, pentruca îndârjirea lor să nu mai găsească margini şi curajul lor să-i decidă a merge până la capăt.

In toate acele evenimente, figura lui Vasile Dancovici, exponent autorizat al breslelor, apare în acea aureolă de sacrificiu şi de prestigiu caracteristică numai acelor bărbaţi politici care, hărăziţi de Dumnezeu a lu-

cra pentru binele obştesc, nu precupeţesc nici o încercare şi nu ocolesc nici o osteneală.

TUDOR DANCOVICI
(TEODOR DANCOVICI)
1797—1872

S'a născut în anul 1797, la Ploeşti, ca al doilea fiu al lui Dancu şi al Velichii, negustor de abale din acel oraş. El moşteni şi continuă micul şi neînsemnatul negoţ al tatălui său, deoarece fratele lui mai mare, Vasile, plecat la Bucureşti, se stabilise acolo.

Abaua era un postav de lână groasă, din care se făcea hainele ţărăneşti. O parte din această ştofă era adusă, ca mai toate postavurile ordinare, din Turcia [1]), sub numele de „aba", dimie, şaiac de la turcescul **aba.** O altă parte, era adusă dela Braşov, iar cea mai mare parte, era produsă de industria casnică, foarte desvoltată în acele timpuri, mai ales, pentru lucruri de îmbrăcăminte. El mări negoţul tatălui său, iar prăvălia o aprovizionă şi cu mărfuri confecţionate din aba.

El începu a da un impuls mai mare acestei mici industrii casnice, prin cumpărarea de mari cantităţi de lână, pe care o împărţi în satele din împrejurimile Ploeştiului, pentru a fi lucrată, instalând şi o piuă pe malul Teleajenului, unde, stofa făcută din lâna împărţită de el, era bătută şi terminată, gata a se putea vinde în trâmbe, sau transformată în confecţiuni de haine. Aceste haine se vindeau sub următoarele denumiri : **dulamă,** (suman de dimie albă lungă până la călcâie), **ghebă** (haină cu mâneci din aba maron lucrată în găitane multe, lungă până la genunchi), **ipingea** (un fel de palton lung cu glugă din aba albă sau maron lucrate simplu sau cu găitane), **minteanul** (haină cu mâneci lungă ca un veston din aba maron lucrată cu bigmea. Bigmeaua era un fel de şnur subţire). Minteanul a înlocuit gheba ; **poturile** (pantaloni lungi şi largi, împodobiţi cu găitane multe), **suman** (haină mai scurtă în felul zeghei şi dulamei), **zeghe** (haină de dimie albă, sau neagră, împodobită cu găitane). Pe atunci se aflau trei feluri de abale : albe, maron şi gris, după felul lânei din care erau făcute.

---

[1]) In anul 1859 s'a importat aba din Turcia în valoare de 49.915 lei şi din Austria pentru 85.855 lei, în total de o valoare de 134.770 lei (Analele Statistice, D. P. Marţian).

ALEXANDRU V. DANCOVICI

Portret în ulei, dim. 65/92 cm. de pictorul Zechini, aflat în galeria de portrete a Camerei de Comerț și Industrie din București.

Cu timpul, Tudor Dancovici ajunse, prin sistemul imaginat de el, de a împărţi spre lucrare, lână cumpărată de el, să producă o mare cantitate din acest postav, pe care începu a-l vinde celorlalţi negustori abagii, cari lucrau haine ţărăneşti din acest postav. Prăvălia lui din Ploeşti era cunoscută şi faima lui de negustor bogat, cinstit şi priceput, ajunsese până la Bucureşti. Odată asigurată starea materială ,el se căsători cu Anica Balacică; din această căsătorie, el a avut 6 copii : 4 băeţi şi 2 fete ; primul băiat al lui Tudor Dancovici a fost Petre, apoi Vasile, Ştefan şi Iancu. Petre, după cum vom vedea mai jos, a ajuns mare negustor marchitan în Bucureşti. El a adus treptat în negoţul lui pe cei trei fraţi ai săi, făcându-i părtaşi la negoţul lui. Cele două fete ale lui Tudor Dancovici, s'au măritat tot cu negustori ; cea dintâi, Smaranda, s'a măritat cu Dimitrie Panaiot, negustor şi proprietar în Ploeşti, iar cea de a doua, Maria, cu Costache Paulescu, negustor bucureştean, care avea prăvălie de lipscănie engros, în tovărăşie cu Ilie Zamfirescu.

Tudor Dancovici a avut mai multe proprietăţi în Ploeşti şi în jud. Prahova. Casele lui din oraş treceau drept unele din cele mai mari case. Ele au fost vândute de urmaşii lui, dar se pare că ele există şi astăzi şi în ele este instalată Poşta şi Telegraful din Ploeşti.

Tudor Dancovici a avut o moarte năprasnică. In anul 1872, luna Septembrie, eşind dela biserică, într'o Duminecă, a fost călcat de o sacà a tulumbagiilor (pompierilor) care în goana cailor, se duceau la un foc ce isbucnise — şi a fost omorât.

A fost înmormântat la Ploeşti în curtea bisericei Maica Precista şi la înmormântarea lui a luat parte o mulţime de negustori şi cetăţeni fruntaşi din oraş.

GRIGORE DANCOVICI

Grigore Dancovici, al treilea fiu al lui Gheorghe Dancu, s'a născut la Ploeşti. El a fost dat să înveţe meşteşugul de blănar şi cojocar subţire şi ajungând maestru (calfă), a fost adus de fratele lui, Vasile, la Bucureşti. Aci, ajutat de el, a deschis o prăvălie de blănuri, în uliţa Blănarilor.

Prăvălia lui era asortată cu tot felul de blănuri, iar priceperea lui în lucrarea diferitelor feluri de blănuri, după moda de atunci, îi atrase o nu-

meroasă clientelă boierească, căci pe atunci ,era la modă portul blănurilor.

Prăvălia lui era cunoscută şi multă lume venea din restul ţărei, ca să-şi facă blănurile la el ; el aducea blănurile dela Târgul din Lipsca, iar la el, în prăvălie, nu se vindea numai pieile de blănuri, ci se confecţiona tot felul de haine şi podoabe de blănuri scumpe. A fost însurat şi a avut copii; băeţii nu au urmat negoţul lui.

Una din fete, Frosa, a fost măritată cu Ion Hagi Ştefan, mare importator de tutunuri şi de şaluri turceşti.

Tutunurile, până la înfiinţarea monopolului, erau un articol de comerţ, foarte important. Ele se aduceau din Turcia şi importatorii le condiţionau aci, asortându-le şi tăindu-le, după pofta clienţilor.

Şalurile turceşti erau foarte căutate pe atunci, erau scumpe şi în multe foi de zestre le vedem trecute la rând cu giuvaericalele şi alte lucruri scumpe cu care se dotau, la căsătorie, fetele de boeri şi de oameni cu dare de mână. O fată a lui Ion Hagi Ştefan a fost măritată cu negustorul băcan Niculae Polichroniade care avea prăvălie în uliţa Coltzei, cu firma „La Panduri". Acest Niculae Polichroniade era fiul lui Ion Polichroniade, negustor băcan, care a fost prim-starostele negustorilor bucureşteni, înaintea lui C. A. Rosetti. După cum vedem, Grigore Dancovici al cărui băiat, Vasile Gr. Dancovici, nu a vrut să devie negustor, ci, învăţând mai multă carte, s'a făcut avocat, a ţinut totuşi ca una din fetele lui să se căsătorească cu un negustor, iar fiica lui Ion Hagi Ştefan a fost şi ea măritată tot cu un negustor, astfel încât, vedem că şi Grigore Dancovici, prin fata lui, a legat familia Dancovici, ca şi fraţii lui, de interesele comerţului bucureştean.

ALEXANDRU V. DANCOVICI
(ALECU V. DANCOVICI)
(1831—1902)

După cum am văzut, Vasile Dancovici a fost însurat de mai multe ori. Din prima căsătorie, a avut un fiu, pe Alecu (Alexandru) care, a fost pus în prăvălia de lipscănie a tatălui său, alături de ceilalţi băeţi de prăvălie, să înveţe acest negoţ. Focul dela 1847 l'a găsit în această situaţie, iar după foc, tatăl său, lăsându-se de negustorie, Alecu Dancovici a fost dat ca băiat de prăvălie la casa Gheorghe Hagi Tudorache ca să-şi desăvârşească învăţătura în ale negoţului de lipscănie. El a fost luat, de mai multe ori, de fiul

cel mare al lui Tudor Hagi Tudorache la taxid la Lipsca, căci tatăl lui se încuscrise cu familia Hagi Tudorache, luând în a treia căsătorie pe o fiică a bătrânului Tudor Hagi Tudorache. După un oarecare timp, cu ajutorul bănesc al tatălui lui, se stabili negustor lipscan pe cont propriu în ulița Lipscanilor și în această calitate, îl găsim trecut pe adresa negustorilor români care au cerut, în anul 1858, ajutorul caselor străine din Lipsca, pentru întreținerea capelei române de acolo, înființată în acel an. Cât de serios era și ce importanță avea negoțul lui Alecu Dancovici, rezultă din subscrierea lui pe acea adresă cu toate că era de vârstă cu totul tânără. Acea adresă, cu iscălitura lui, a fost publicată de noi în biografia lui Gheorghe Coengiopol.

Dintr'o însemnare rămasă de la el, aflăm felul mărfurilor ce vindea și numirile ce purtau pe acea vreme : „Lânuri de rochi, alpacale, lustrele, ripsuri ,poplinuri, tiflu, Iaconet, cituri, barchet, anghina, (Nanchin), percaline, picheturi, pânză de Rumburg, pânză de olandă, pânză de Belgia, pânză de Irlanda, taftale și tot felul de mătăsuri".

Mai târziu Alecu Dancovici, se lăsă de comerțul de lipscănie și deschise un negoț de bancherie în tovărășie cu tatăl său. Cantorul lui era în strada Lipscani colț cu strada Blănari ; dar la înființarea Băncei Naționale, ramura aceasta de comerț decăzând, el lichidă și acest comerț și se apucă de agricultură, cultivându-și moșia Cornățel ce o cumpărase mai de mult și care se afla în jud. Dâmbovița.

Această moșie avea pe ea un târg, vechiul și faimosul târg al Cornățelului, care, la intrarea lui în moșie, începuse să decadă ; primul lui gând fu să redea acestui târg splendoarea de odinioară și în acest scop, el scobori cu totul taxele ce trebuiau să plătească negustorii care veneau la acel târg. In afară de aceasta, el făcut o întinsă publicitate a acestor prețuri. Și într'adevăr, după câțiva ani, târgul își reluă importanța ce o avea în trecut. Transcriem și noi după Monitorul Oficial, publicațiunea făcută de el pentru târgul din anul 1883. Iată acea publicațiune :

Publicația din „Monitorul Oficial" din anul 1883. luna Iunie.

La bâlciul numit târgul Cornățel, ce se face din vechime în fiecare an dela 1 până la 10 Septembrie, pe proprietatea mea Cornățelu din jud. Dâmbovița, Plasa Ialomița, Com. Cornățelu, se va încasa de către subscrisul proprietar, ca și în anii trecuți, următoarele prețuri :

De la abagii, braşoveni, bogasieri, haine gata, cavafi, marchitani, cuţitari, curelari, băcani, brutari, pentru câte o prăvălie cu o cumpănă, lei 12—20 după poziţiunea locului ;

Cojocarii, căldărarii, tinichigii, pentru o prăvălie cu o cumpănă, lei 8;

Argintarii, bragagii, gogoşarii, lânarii, lumânărarii, mocanii, turte dulci, zarafii, mustul, tărăbarii, câte lei 6 ;

Pastramagii, albierii, bănicerii, pescarii, rogojinarii, dogarii, coşuri, câte lei 6 de un car încărcat ;

Scândurarii, lopătarii, grădinarii, hambare, olarii, pietrarii, osii, obezi, juguri, sărarii, sitarii, cercelarii, cherestea, pentru un car încărcat lei 3 ;

Cercelarii, covrigarii, opincarii, câte lei 3 ;

Cârciumarii cu birt, pentru o prăvălie cu o cumpănă, lei 30, iar cei fără birt, lei 15 ;

Un car cu ţuică, lei 10 ;

Bufetul cu birtul, lei 50 ;

Rotarii 30 bani pentru perechea de roate vândute ;

Pentru o trăsură de lux, vândută, lei 5 ;

Pentru o trăsură ţărănească vândută, lei 2 ;

Căluşei, panorame şi alte de felul acesta, câte lei 10 ;

Scaunul de carne cu cârciumă şi birt împreună, lei 200 ;

Pentru vânzarea vitelor la obor, un leu de vită vândută.

A. B. Dancovits, proprietarul

Alecu V. Dancovici a fost căsătorit cu Maria Ionescu Cociu. A avut copii, dar care nu au fost negustori.

A murit în luna August 1902, în etate de 71 ani.

PETRE T. DANCOVICI

(1828—1910)

Petre T. Dancovici s'a născut la Ploeşti în anul 1828. A fost fiul mai mare al lui Tudor Dancovici. La Ploeşti, a învăţat puţină carte astfel, cum se da pe atunci copiilor de mici negustori.

Fiind inteligent şi vioi, a fost dat de tatăl său, să înveţe negoţul, la marchitanul Stoianovici, care avea prăvălie mare de marchitănie în Bucureşti, în Uliţa Lipscanilor. După un număr de ani, a fost pus la parte, cum se

1. VASILE T. DANCOVICI, fotografie Duschek, 1868.

2. Medalia instituită ca premiu de Vasile T. Dancovici și acordată de Facultatea de Drept din București.

obişnuia pe atunci, de stăpânul său. Mai târziu, învăţând toate rosturile acestui negoţ şi legând prietenie cu reprezentanţii caselor din străinătate, s'a stabilit negustor pe cont propriu, tot în Bucureşti, în Uliţa Lipscanilor, colţ cu strada Băcani, alegându-şi ca emblemă : „Leul de Aur". Dela început, prăvălia lui a luat un mare avânt căci pe lângă banii strânşi din tovărăşia lui cu Petrache Stoianovici, tatăl lui care acum devenise bogat din comerţul lui, i-a deschis un mare credit. Văzând că afacerile îi merg bine, el aduse şi pe fraţii lui mai mici, treptat, interesându-i în comerţul lui.

Aceşti fraţi l'au ajutat în comerţul de toată ziua, astfel că el, fiind scutiti de supravegherea zilnică a prăvăliei, a putut să se ducă des în străinătate şi să aducă tot felul de mărfuri noui, făcând ca prăvălia lui să fie cea mai bine aprovizionată din tot Bucureştiul. El a adus pentru prima oară lămpile de petrol cu becuri paragoane din Londra precum şi maşinele de lampă cu fitil, Ditmar, Brumer şi Reisenberg.

La el se găsea tot felul de noutăţi şi boerimea bucureşteană, când afla că Dancovici s'a întors din străinătate, îi vizita prăvălia, spre a vedea ce noutăţi a mai adus.

Pe fratele lui Vasile, pe care îl adusese de tânăr în prăvălie, l'a ajutat ca să-şi deschidă o prăvălie tot de marchitănie în Hanul Zlătari din Uliţa Lipscani şi tot, astfel, a făcut şi cu ceilalţi fraţi ai lui. Unul din cei doi fraţi, anume Ştefan, a murit însă de tânăr, la 42 ani, († 1878).

Făcând avere s'a căsătorit cu Smaranda Niculcea [1]), o femee frumoasă şi foarte deşteaptă şi după îndemnul ei, îşi construi o casă foarte frumoasă în uliţa Vladimirescu, astăzi, strada Tudor Vladimirescu. Casa lui era o casă mare, cu odăi şi saloane mari, cum numai boerii aveau pe atunci; mobilele şi le adusese din străinătate, din „năuntru" cum se zicea pe atunci; ele erau tot ce putea fi mai frumos şi mai practic, pe acea vreme.

---

[1]) Smaranda Niculcea era fiica lui Niculae Gheorghevici Niculcea, proprietarul hanului Niculcea dela Şosea. Acest han era înconjurat de 2 pogoane de loc; pe acest loc se găseau hanul propriu zis cu cafenea, berărie, rachierie şi o povarnă. Avea numeroase grajduri şi şoproane unde se adăposteau carele ce veneau cu tot soiul de mărfuri şi alimente pentru a le desface pe piaţa Bucureştiului. Acest vestit han a fost dărâmat în 1897 cu ocaziunea alinierii şoselelor Kisselef şi Jianu ce se lărgeau. Despre acest han nu am găsit nici o descripţie. Singur Frédéric Damé în meritoasa lucrare „Bucarest en 1906" vorbeşte de un han care ocupa un teren vast între Şoseaua Kisselef şi Şoseaua Jianu în faţa Palatului Sturza, fără însă a-i pomeni numele.

In această casă el a introdus printre cei dintâi, **telegraful de casă** [2]) cum se zicea pe atunci sonerii electrice care a înlocuit clopotul tras de sârmă. Şi tot el şi-a pus pentru prima oară la case geamuri concave de cristal care nu se găseau în Bucureşti decât la casele lui şi ale unui alt negustor, Bursan. Aceste geamuri există şi astăzi la casele lui Petrache Dancovici, moştenite la moartea lui de nepotul său D-rul Paulescu.

Din căsătoria lui cu Smaranda Niculcea, a avut un singur copil, un băiat, care a murit în etate de zece ani.

Datorită soţiei lui Petre Dancovici, într'o zi din fiecare săptămână, se strângeau rudele lui şi mosafiri în majoritate negustori, la sindrofie şi cea mai mare plăcere a lor era să-şi povestească cele văzute de ei în străinătate, în voiajurile ce le făceau pentru cumpărare de mărfuri, Smaranda Dancovici, cu tactul şi amabilitatea ei, mulţumea pe toată lumea, aşa că aceste sindrofii erau aşteptate de toţi cu mare bucurie.

Petre Dancovici a fost membru al Camerei de comerţ din Bucureşti. El a făcut şi politică şi a fost ales senator în sesiunea de 1887 şi deputat în sesiunea de 1895. A fost membru în Comitetul Societăţii Providenţa [3]) şi în alte societăţi de binefacere.

A fost epitrop al bisericei Sf. Mina din anul 1862 până la 1867.

In anul 1885, Petre Dancovici a donat bisericei Sf. Mina, 2 sfeşnice mari de alamă, înalte de 2 metri, pe care este gravat numele său şi anul în care au fost dăruite. Aceste sfeşnice există şi astăzi.

Pe pisania de deasupra uşei de intrare a bisericei, se găseşte gravat numele lui Petre Dancovici, între ctitorii cari au ajutat la zugrăvitul (pictura) bisericei, a mobilierului şi a tâmplei.

In altar, se găseşte pomelnicul ctitorilor. La Sf. Proscomidie, pe o placă de marmoră, se găseşte între alţii şi numele lui Petre şi a Smarandei (Dancovici).

La revizuirea tarifului vamal din anul 1874, a fost desemnat a-şi da

---

[2]) In anul 1871 Carol Blaimayer a introdus în Bucureşti pentru prima oară, telegraful de casă (sistem nou pentru a se întrebuinţa în locul clopotului).

[3]) A făcut parte, chiar dela înfiinţare, figurând în primul consiliu ales. In această calitate, a lucrat dela 1881—1892 pentru propăşirea „Providenţei", singura societate pentru ajutorarea negustorilor scăpătaţi. In acest interval, s'a putut realiza baza materială care permite şi astăzi existenţa acestei societăţi — cumpărându-se între altele, şi moşia Domneşti-Caţichi.

avizul, împreună cu negustorii : Ioan G. Manu, Costache Paulescu şi Răducanu Ioan. A fost numit de guvern în Comisiunea care a fost însărcinată să inventarieze şi să preţuiască valoarea chibriturilor, la înfiinţarea monopolului chibriturilor. Şi aci, a adus serviciile sale, fiind un arbitru integru, între interesele fabricanţilor, negustorilor şi ale Statului.

In anul 1910, Petre Dancovci a încetat din viață şi a fost înmormântat la Cimitirul Bellu, unde îşi făcuse, încă din viață, cavou şi unde, cu mulți ani de zile înainte, vizitatorii cimitirului vedeau cu surprindere bustul în marmoră al acestui fruntaş negustor pe care îl întâlneau zilnic voinic şi plin de viaţă pe străzile Bucureştiului.

La înmormântarea lui, au luat parte fruntaşii comerțului bucureştean, care au ţinut să aducă omagiul lor acestui negustor cinstit care, deşi retras de mult din comerţ totuş, până în ultimul moment al vieței sale, s'a interesat de nevoile comerțului şi cu sfaturile sale pline de înțelepciune, a ajutat comerţul românesc.

Neavând copii averea a fost moştenită de nepoţii lui.

Incă în viață fiind, a donat societății pentru Invățătura Poporului Român, zece mii lei aur, care la valoarea de azi a leului, fac peste 300.000 lei.

De asemenea, a donat Societăţei „Providența" pentru ajutorarea negustorilor scăpătaţi, aceiaşi sumă.

La retragerea lui din comerţ, a lăsat prăvălia la doi din colaboratorii lui, care au urmat comerţul sub următoarea firmă :

„Petre T. Dancovici"
„Succesori"
„Manolescu şi Stoenescu"

VASILE T. DANCOVICI

1832 — 1889

Este al doilea fiu al lui Tudor Dancovici.

A învăţat negoţul la fratele său, Petre Dancovici, de care a fost pus „la parte" în negoţul de marchitănie al acestuia. Mai târziu cu banii strânşi din această tovărăşie, Vasile Dancovici a deschis pe numele lui o prăvălie de marchitănie, tot în uliţa Lipscanilor, în hanul Zlătari.

In anul 1889 Vasile Dancovici, s'a retras din comerţ şi în acelaş an, şi-a făcut testamentul.

Neavând copii, prin testament el a instituit ca legatară universală, Eforia Spitalelor Civile din Bucureşti. La şase ani după ce-şi făcuse testamentul, în anul 1895, Vasile T. Dancovici a dăruit bisericei Sf. Gheorghe Vechi o Evanghelie îmbrăcată peste tot în argint, de o mare valoare artistică, Evanghelie care există şi astăzi la acea biserică.

Peste zece ani, în anul 1899, Vasile Dancovici a încetat din viaţă, iar Eforia Spitalelor a intrat în posesiunea averei lăsată de el.

Credem interesant a transcrie mai jos unele pasagii din testamentul lui Vasile Dancovici şi anume părţile relative la binefacerile ce el a obligat Eforia să le facă din venitul averei sale :

„Eu Vasile T. Dancovici, rentier, în lipsă de ascendenţi şi descendenţi, dispun prin testament pentru timpul când nu voi mai fi în viaţă.

„Institui legatară universală pe Eforia Spitalelor Civile din Bucureşti, căreia îi dau şi leg toată averea mea mobilă şi imobilă, cu următoarele sarcini :

1) Va servi soţiei mele Alexandrina Vasile T. Dancovici, o rentă viageră în sumă de lei 4.000 anual, plătibilă la 1 Ianuarie al fiecărui an.

2) Va servi bisericei Sf. Gheorghe Vechi din Bucureşti, după moartea soţiei mele o subvenţie de 500 lei anual, pentru întreţinerea cultului acestei biserici, cu obligaţiunea ca, atât eu, cât şi soţia mea, să fim vecinic pomeniţi la sfintele daruri în toate Duminicele şi sărbătorile mari.

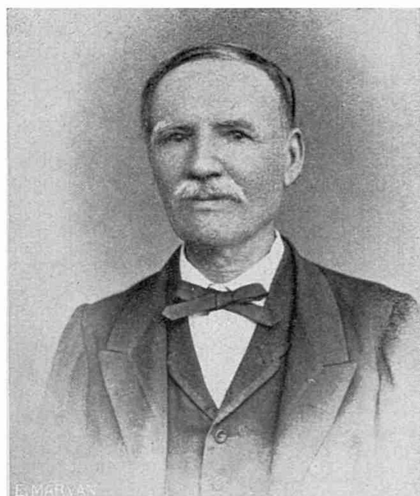
3) Va servi Universităţii din Bucureşti o sumă anuală de 500 lei pentru a se premia cu o medalie de aur, de această valoare, în fiecare an, elevul care, în urma unui concurs, va obţine cea mai bună notă şi va fi declarat demn de această onoare de către juriul întocmit pentru acest scop.

Consiliul Facultăţii de Drept, va determina celelalte condiţiuni ale acestui concurs.

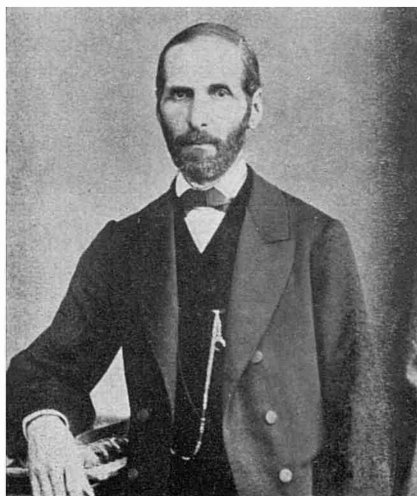
Medalia va purta pe o parte : Premiul Vasile T. Dancovici iar pe verso : Universitatea din Bucureşti, Facultatea de Drept şi data concursului.

4) Imobilele ce las Eforiei sunt situate în str. Sfânta Vineri nr. 23 şi 2 bis care formează colţ şi în cal. Moşilor cu prăvălii şi case deasupra.

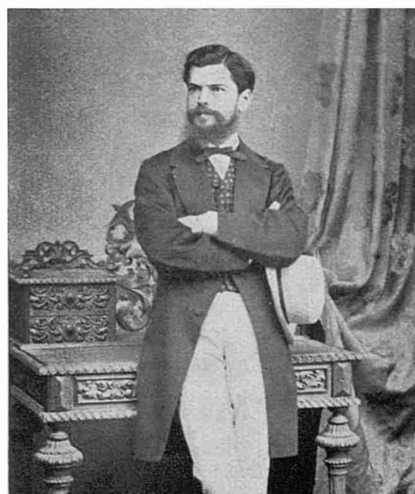
5) După împlinirea acestor saricini şi după plata datoriilor dacă vor

1.

2.

3.

1. Grigore Dancovici.
2. Ion Hagi Ştefan, ginerele lui Gr. Dancovici.
3. Niculae Polichroniade. nepotul lui Gr. Dancovici.

fi la moartea mea, cu resturile veniturilor, Eforia va fi obligată a creia şi întreţine, în Spitalul Colţea, un număr de paturi, cât acest venit va fi suficient ; aceste paturi vor purta în perpetuitate înscripţia mea :

„VASILE T. DANCOVICI"

Am transcris aproape în întregime, acest testament, pentru că îl găsim că reprezintă un minunat exemplu de grijă obștească şi un admirabil mijloc de a zugrăvi un om şi o epocă.

Eforia Spitalelor civile a adus la îndeplinire dorinţele cuprinse în testament :

A bătut o medalie — a cărei fotografie o reproducem și noi — care s'a decernat, celui mai bun elev al facultății de drept din București „demn de această onoare".

Această medalie a fost bătută în 15 exemplare de aur masiv, iar dela înfiinţarea premiului şi până azi, ea n'a fost decernată decât de 3 ori şi anume : în 1909, 1911 şi 1922.

Primul care a obținut această medalie a fost d. George Mantu, teza pusă la concurs de Facultatea de Drept fiind : Contractul de muncă.

Facultatea de Drept din Bucureşti mai este, astăzi, în posesiunea a 12 medalii, care aşteaptă tinerile elemente merituoase care să fie distinse cu ea, în amintirea omului de bine şi de înalte preocupări, care a fost Vasile T. Dancovici.

A înfiinţat, la Spitalul Colţei, „paturile" care poartă și astăzi inscripția „Vasile T. Dancovici" și care se găsesc în salonul profesorului Dr. Nanu Muscel.

Negustorul Vasile T. Dancovici, reușește, după cum am văzut, să-și creieze o stare materială mulțumitoare. Neavând urmași, cărora să le transmită rezultatul străduințelor sale şi să le impue — bine înțeles — să meargă pe căile urmate de înaintașii lor, Vasile T. Dancovici, cu puţina carte ce ştia, se gândește totuși ca averea să meargă la acele Instituţiuni a căror activitate se integrează în marea familie : a umanităţii.

El dotează spitalul, biserica şi şcoala, îngrijind astfel suferința, ajutând credinţa şi încurajând cultura.

Deasupra contingențelor trecătoare şi în afara ambiţiilor şi vanităţilor

omeneşti, aceste trei instituţii formează punţile de legătură între generaţii şi între popoare, aducând umanităţii întregi o picătură de balsam peste suferinţele zilei de azi şi care constitue speranţele zilei de mâine.

Negustorul Vasile T. Dancovici a înţeles să aducă acest prinos umanităţii.

* * *

Cu aceste rânduri, terminăm descrierea faptelor negustoreşti ale familiei Dancovici. Poate că lipsa de documente şi de isvoare a făcut ca descrierea vieţii unora din membrii familiei Dancovici să apară ca o schiţă sumară şi incomplectă. Arătăm, însă, că este tot ceiace s'a putut găsi şi că scopul lucrărei de faţă a fost în primul rând să întrunească, laolaltă, aceşti negustori, membri ai unei singure familii, punând mai mult preţ pe frumuseţea acestei situaţii, cât pe amănuntele care puteau să lipsească.

Nu se mai găseşte, astăzi, nici un urmaş al familiei Dancovici, în negoţ. Fiii şi nepoţii au îmbrăţişat alte cariere ; ei sunt : militari, avocaţi, funcţionari superiori, etc., manifestând şi în aceste îndeletniciri, admirabilele însuşiri moştenite dela ascendenţii lor. Astfel, bunăoară, un nepot de fiică al lui Vasile Dancovici, colonelul Pompiliu Popovici a murit eroic în fruntea regimentului său, în luptele dela Dragoslavele, în războiul pentru întregirea neamului.

Incheiând această lucrare, trebue să facem constatarea că sunt rare exemplele unei continuităţi pe tărâmul negoţului, care să se întindă în două secole, dând exemplare strălucite şi care să ştie, prin activitatea membrilor ei ,să-şi lege numele de istoria comerţului românesc.

In evoluţia comerţului, întreprinderile, ale căror destine sunt conduse de câteva generaţii de negustori, membri ai aceleiaşi familii, au o foarte mare importanţă. Ele sunt pietrele de fundament, structura întregului organism economic.

In vremurile de astăzi, atât de grele pentru negoţ, asemenea întreprinderi care să treacă din tată în fiu, rar se mai văd.

E un semn al vremurilor vitregi prin care trecem, dar mai este şi'o dovadă că timpurile evoluţiei normale a comerţului, a liniştitei lui desvoltări, în cinste, în spirit de ordine şi în hărnicie, s'au dus, poate, pentru totdeauna.

E. MARVAN